ASIA: ETYJN SUOMEN VALTUUSKUNNAN KUULEMINEN ULKOASIAINVALIOKUNNASSA TO 17.5.2018

1. Etyjn yleiskokouksen tavoitteena on antaa rakentava panos järjestön työlle konfliktinestoon, kriisinhallintaan ja konfliktien sovitteluun liittyvissä kysymyksissä. Etyjn laaja turvallisuuskonsepti leimaa keskustelua ja aiheita parlamentaarisessa yleiskokouksessa. Idän ja lännen välisten jännitteiden lisääntyminen heijastuu keskusteluissa. Samalla Etyjn yleiskokouksen merkitys keskustelufoorumina korostuu.
2. Yleiskokouksen keskustelujen ja aloitteiden aiheet ovat sekä temaattisia tai maakohtaisia. Osa aiheista toistuu. Yleiskokouksen vuosi-istunnon laaja temaattinen pääaihe tarjoaa mahdollisuuden nostaa esille lähes kaikki Etyjn laajaan turvallisuuskonseptiin kuuluvat aiheet. Tähän mahdollisuuteen liittyy myös haaste löytää tarkoituksenmukainen ja mielekäs fokus. Jäsenaloitteiden aiheet käsittelevät yleensä tilannetta yksittäisissä jäsenmaissa ja/tai rajoitetuimpia aiheita.
3. Parlamentaarisen yleiskokouksen istuntojen loppuasiakirjat ovat pitkiä. Olisi toivottavaa, että yleiskokouksen sääntötyöryhmä onnistuu tehtävässään tehostaa toimintatapoja sekä pyrkimyksiään rajoittaa jäsenaloitteiden määrää Etyjn kolmen ulottuvuuden alalla. Jäsenaloitteiden lukumäärää on rajoitettu viiteentoista (15) mutta määrä on edelleen suhteellisen korkea.
4. Viime vuosina keskustelua on leimannut mm. Ukrainan konflikti, pitkittyneet konfliktit, terrorismi sekä muuttoliikkeiden mukana tuomat poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset haasteet. Näitä aiheita työstämään on perustettu työryhmiä (4) ja nimitetty erityisedustajia (10).
5. Viime vuosina kaikki osanottajamaat eivät ole hyväksyneet pitkän valmisteluprosessin tuloksena syntynyttä loppuasiakirjaa. Vuonna 2016 Venäjä ilmoitti, että osa loppuasiakirjan tekstistä ei edistä yhteistyötä Etyjissä. Vuonna 2017 Venäjä vastusti Minskin loppuasiakirjan Ukrainaa koskevat kirjaukset.

Poliittis-sotilaallinen ulottuvuus

6. Suhtautuminen osaan poliittis-sotilaallisen ulottuvuuden aiheisiin on ollut jossain määrin samansuuntaista. Yhtenäisiä kantoja on löydetty yleisellä tasolla sellaisiin aiheisiin kuin kyberuhkiin, terrorismin vastaisista toimista ja suhtautumiseen väkivaltaiseen ekstremismiin. Yleiskokouksen kannanotoissa on kehotettu käyttämään Etyjin kaikkia olemassa olevien työkaluja luottamuksen vahvistamiseksi, konfliktien riskin vähentämiseksi sekä edistämään kokonaisvaltaista ja kestävää turvallisuutta sukupuolet tasavertaisesti huomioivalla tavalla.
7. Etyjin kenttäoperaatiot ovat järjestön työn tärkeimpiä osa-alueita. Ne tuovat organisaation aktiivisen läsnäolon maihin, joissa sille on tarvetta. Suomen valtuuskunta on tukenut yleiskokouksen linjaa, ja korostanut kenttämissioiden tehtävää. Suomen valtuuskunta on myös tavannut kenttämissioiden edustajia.
8. Kannanotoissa tilanteeseen yksittäisissä jäsenmaissa on esiintynyt tutut erot. Yleiskokous on johdonmukaisesti tuominnut Krimin miehityksen ja Venäjän toimet Itä-Ukrainassa, minkä seurauksena Venäjä ei hyväksynyt 2016 ja 2017 yleiskokouksen istuntojen loppuasiakirjaa.
9. Poliittinen tilanne mm. Georgiassa, Moldovassa ja Valko-Venäjällä sekä Keski-Aasian maissa on ollut toistuvasti esillä. Keski-Aasian maiden kohdalla on nähtävissä lisääntyvää kiinnostusta sekä osallistumista myös parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaan.

10. llkka Kanervan nimitys yleiskokouksen rauhanvälityserityisedustajaksi 2016 on nostanut rauhanvälityksen yleiskokouksen yhdeksi kärkihankkeeksi. Yleiskokous hyväksyi Suomen aloitteesta vuosina 2015 ja 2017 rauhanvälitystä koskevat päätöslauselmat. Aihetta on käsitelty myös Suomen aloitteesta kokousten yhteydessä järjestetyissä seminaareissa ja konferensseissa sekä Kanervan korkeantason tapaamisissa.

Talous- ja ympäristöulottuvuus

11. Vähiten vastakkainasettelua ja erimielisyyksiä on esiintynyt taloudelliseen ulottuvuuteen kuuluvista aiheista. Ilmastonmuutokseen, energiaan, ympäristöön, globalisaatioon, varallisuuden epätasaiseen jakautumiseen, korruption torjuntaan ja tieteelliseen vapauteen liittyvistä kysymyksistä on eri painotuksia mutta näistä aiheista ei juurikaan ole syntynyt jyrkkiä vastakkainasetteluja.
12. Ukraina, Valko-Venäjä ja Liettua ovat olleet aloitteellisia energiakysymysten osalta.

Inhimillinen ulottuvuus

13. Inhimillinen ulottuvuus kattaa demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistämisen sekä ihmis- ja perusoikeuksien turvaamisen.
14. Ihmisoikeuksiin ja demokratiaan liittyvät kysymykset ovat olleet keskeisessä asemassa myös parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnassa. Nämä aiheet ovat herättäneet eniten erimielisyyksiä ja vastakkainasetteluja. Yleiskokous on tuominnut Etyjn perusperiaatteiden loukkaukset useissa osanottajamaassa. Etyjn työkalupakki ei ole riittävän tehokas ennalta ehkäisemään tai torjumaan loukkaukset.
15. Yleiskokous on kannanotoissaan nostanut esille Etyjn perusperiaatteet kuten alueellisen koskemattomuuden loukkaukset, kuolemanrangaistus, lehdistö- ja ilmaisuvapaus, kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuspuolustajien asema, vähemmistöjen oikeudet, syrjimättömyys ja suvaitsevaisuus.
16. Suomen valtuuskunta on puheenvuoroissa ja kannanotoissaan tukenut Suomen painopistealueita kuten naisten oikeuksia ja osallistamista, vammaisten oikeuksia, perusoikeuksien kunnioittamista sekä syrjimättömyyttä. Suomen valtuuskunta on myös nostanut esille mm. naisiin kohdistuvan väkivallan, naisten ja lasten aseman konfliktin alueilla sekä rauhanvälityksen.
17. Suomen valtuuskunta järjestää yleiskokouksen Berliinin istunnon yhteydessä 8.7.2018 media-aiheisen oheistapahtuman yleiskokouksen kolmoiskomitean kanssa. Seminaarin otstikko on Reliable, Independent and Quality Journalism: at what cost?.

Vaalitarkkailu

18. Vaalitarkkailut ovat yleiskokouksen operatiivisen toiminnan toistuva ja selkeä maakohtainen toiminta. Vaalitarkkailuvaltuuskuntia on alkuvuosikymmeninä ensisijaisesti lähetetty Etyjn itäisen osan maihin. 2000-luvun alussa päätettiin laajentaa kohdemaiden valikoimaa myös Etyj-alueen muihin maihin. Näin ollen Etyjn yleiskokous on tarkkailut vaaleja mm. USA:ssa, Iso-Britanniassa ja nyt viimeksi Saksassa (2017) ja Italiassa (2018).
19. Yleiskokouksen seuraava vaalitarkkailukohdemaa on Turkki, jossa järjestetään presidentin- ja parlamenttivaalit 24.6.2018.
20. Yleiskokous toteuttaa vaalitarkkailut yhteistyössä Etyjn Demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto Odihrn ja muiden parlamentaaristen yleiskokousten kanssa. Yhteistyö Odihrn kanssa on kehittynyt myönteiseen suuntaan mutta edelleen on ajoittain erimielisyyksiä vaalitarkkailumis-

sion mm. päätelmien sisällöstä. Monet parlamentaarikot kokevat, että vastakkainasettelu Odihrn ”asiantuntija”-tarkkailijoiden ja parlamentaarikko-tarkkailijoiden välillä ei ole rakentava.

21. Keskusteluissa on otettu kantaa siihen, että kansainvälisten järjestöjen vaalitarkkailun rinnalle eräät maat lähettävät kansallisille parlamenteille tai yksittäisille kansanedustajille osoitettuja bilateraalikutsuja. Monissa kannanotoissa on todettu, että ainoastaan kansainvälisillä järjestöillä on edellytykset harjoittaa uskottavaa vaalitarkkailua ja välttää sidonnaisuuksien syntymistä.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö

22. Pohjoismaiden ja Baltian maiden valtuuskuntien (NB 8) yhteistyö jatkuu tiiviinä. Kokouksissa keskustellaan esillä olevista aiheista ja vaaleista sekä kuullaan asiantuntijakatsauksia ajankohtaisista aiheista. Katsausten aiheena on ollut kyberturvallisuus, turvallisuustilanne Itämeren alueella ja Venäjän sotilasdoktriini.
23. NB 8 valtuuskunnat toimittivat vuoden 2018 alussa kirjeen yleiskokouksen puheenjohtajalle, jossa peräänkuulutettaisiin yleiskokouksen päätöslauselmien tehokkaampaa seurantaa. NB 8 maiden edustajat keskustelivat helmikuussa 2018 yleiskokouksen Tseretelin kanssa aiheesta.
24. NB 8 valtuuskuntien seuraava kokous järjestetään 28.5.2018 Ruotsissa.

Aila Paloniemi
Etyj Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja

Gunilla Carlander
Etyj Suomen valtuuskunnan sihteeri